

Längtan, mod och en varning för framtiden

Berättelse

En ung läsare i ett liberalt hem

Karin Boye föddes i Göteborg den 26 oktober 1900. Familjen var förmögen, och föräldrarna stod för fred och liberala idéer, vilket innebar att Karin tidigt fick lära sig att tänka självständigt. När hon var nio år flyttade familjen till Stockholm. Redan som barn fördjupade hon sig i böcker och började skriva egna dikter, något som skulle präglade hela hennes liv.

Som ung utbildade hon sig först till lärare och studerade därefter vidare vid universitetet. År 1922 debuterade hon med diktsamlingen "Moln". Mottagandet var positivt, och under de följande åren befäste hon sin plats som en av landets mest lovande poeter. Hennes dikter kretsade ofta kring längtan, mod och viljan att leva fritt, trots att vägen dit kunde vara smärtsam.

Mer än en poet

Karin Boye nöjde sig inte med att skriva vacker poesi. Hon ville också påverka samhället. Under en period engagerade hon sig i en rörelse som kämpade mot orättvisor i världen. År 1931 var hon dessutom med och grundade tidskriften Spektrum, som introducerade modern, internationell litteratur för svenska läsare. Tidskriften fick stor betydelse, vilket innebar att den svenska poesin tog ett steg framåt.

I sitt privatliv var hon ovanligt modig för sin tid. Hon var under några år gift med en man, men hon insåg så småningom att hon älskade kvinnor. Under en vistelse i Berlin blev detta tydligt för henne, och senare delade hon sitt liv med en kvinna. Att leva så öppet på 1930-talet krävde stor styrka, eftersom samhället då var långt ifrån accepterande. Å ena sidan möttes hon av motstånd, å andra sidan vägrade hon att förneka vem hon var.

Boken som varnade

När Karin Boye besökte Tyskland såg hon med egna ögon hur nazismen växte sig stark. Det skrämde henne djupt, och ur den oron föddes hennes mest berömda roman, "Kallocain", som utkom 1940. Boken utspelar sig i en framtid där staten kontrollerar varje tanke och handling, och där den enskilda människan helt har förlorat sin frihet. Trots att romanen skrevs för över åttio år sedan känns dess varning fortfarande obehagligt aktuell, vilket är en av anledningarna till att den läses runt om i världen.

Ord som lever vidare

Den 24 april 1941 dog Karin Boye nära Alingsås, endast 40 år gammal. Hon hade tagit en överdos sömnmedel, och hennes död betraktas i allmänhet som självmord. Bakom henne låg ett kort men intensivt liv, präglat av både skapande och inre kamp.

Följaktligen blev hennes författarskap inte särskilt omfattande i antal böcker, men desto djupare i sin verkan. Hennes mest älskade dikt, "Ja visst gör det ont", talar om hur svårt och samtidigt

nödvändigt det är att växa och förändras. Just därför fortsätter människor att läsa henne, söka tröst i hennes ord och hämta mod ur dem, långt efter att hon själv är borta.

Ordlista

ORD	FÖRKLARING
förmögen	rik, har mycket pengar
liberala idéer	tankar om frihet och om individens rättigheter
självständigt	på egen hand, utan att någon styr en
präglade	sätta en tydlig stämpel på, påverka starkt
debuterade	gav ut sitt första verk
befäste	gjorde säker och stark
engagerade sig	tog aktiv del i något
introducerade	presenterade något nytt för andra
accepterande	öppen för att ta emot människor som de är
förneka	säga att något inte är sant
kontrollerar	styr och bestämmer över
betraktas	ses, uppfattas
verkan	den effekt något har på människor

Läsförståelsefrågor

1. Vad utmärkte Karin Boyes barndomshem?
 1. Det var fattigt och strängt
 2. Det var förmöget och präglat av frihet och fred
 3. Det fanns inga böcker där
2. Vilket av följande beskriver bäst Karin Boyes debut?
 1. Hon gav ut en roman som blev refuserad
 2. Hon gav ut diktsamlingen "Moln" och togs väl emot
 3. Hon startade en tidskrift som lades ner direkt
3. Vilken roll spelade tidskriften Spektrum?
 1. Den lärde svenska läsare känna modern, internationell litteratur
 2. Den handlade bara om Karin Boyes eget liv
 3. Den gavs ut i Tyskland under kriget
4. Vad fick Karin Boye att skriva "Kallocain"?
 1. En lycklig minnesresa till Berlin
 2. Hennes oro inför nazismens framväxt
 3. En önskan att bli rik
5. Vad handlar "Kallocain" om?
 1. En stat som kontrollerar människors tankar och tar ifrån dem friheten
 2. En kärlekshistoria i Göteborg
 3. En familj som flyttar till Stockholm
6. Stämmer påståendena med texten? Svara **ja**, **nej** eller **det står inte i texten**.
 1. Karin Boye levde öppet med en kvinna trots samhällets motstånd.
 2. Karin Boye gav ut fler än trettio böcker under sitt liv.
 3. Karin Boye skrev många böcker och blev mycket gammal.
7. Texten säger att Karin Boye "nöjde sig inte med att skriva vacker poesi". Förklara vad detta visar om henne. (Skriv ett kort svar.)
8. Varför krävdes det mod att leva som Karin Boye gjorde på 1930-talet? (Skriv ett kort svar.)
9. Texten säger att varningen i "Kallocain" känns "obehagligt aktuell". Vad menas med det? (Skriv ett kort svar.)
10. I sista stycket står det att hennes författarskap blev "inte särskilt omfattande i antal böcker, men desto djupare i sin verkan". Vad betyder den meningen? (Skriv ett kort svar.)

11. Varför fortsätter människor att läsa Karin Boyes dikt "Ja visst gör det ont", enligt texten?

1. För att den är rolig och lätt
2. För att den handlar om hur svårt men nödvändigt det är att växa och förändras
3. För att den lärs ut på alla skolor i Tyskland

12. Vad antyder texten om sambandet mellan Karin Boyes liv och hennes texter? (Skriv ett kort, resonerande svar.)

Diskussionsfrågor

- Karin Boye ville både skapa konst och förändra samhället. Kan litteratur verkligen påverka politik och människors tänkande? Ge exempel.
- "Kallocain" skildrar en stat som kontrollerar varje tanke. Vilka friheter tar vi för givna idag, och varför är de värda att skydda?
- Karin Boye vägrade förneka vem hon var, trots motstånd. Vad får människor att våga gå emot samhällets förväntningar?
- Texten antyder att hennes liv och hennes texter hör nära ihop. Bör vi läsa en författares verk i ljuset av hennes liv, eller ska texten stå för sig själv?
- **Skriv (6–8 meningar):** Välj en fråga om frihet som engagerar dig. Förklara varför den är viktig och hur den påverkar människors liv. Försök att ge minst ett konkret exempel.